

УДК 811.161.2'373.46:355

[https://doi.org/10.31548/philolog14\(3\).2023.02](https://doi.org/10.31548/philolog14(3).2023.02)**Офіційна назва «Повномасштабне вторгнення» денотата «Воєнні дії в Україні: 2014 – 2023»: семантика, аксіологія, кореляція****Микола СТЕПАНЕНКО,**

доктор філологічних наук, професор

кафедри журналістики та мовної комунікації

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

03041, Героїв Оборони, 15, Київ, Україна

E-mail: myk_ivan@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Анотація. Статтю присвячено аналізу номінативно-аксіологічної парадигми денотата «воєнні дії в Україні: 2014 – 2023». На основі лінгвістичної концепції про лексико-семантичний вимір мовної картини світу, опертий на вчення про ментальну й лінгвальну сутність мови, її об'єктивний і суб'єктивний зміст, вирізняє офіційні та неофіційні найменування події. Об'єктом дослідження обрано офіційні назви воєнних дій в Україні 2022 – 2023 рр., до складу яких входить адекватив повномасштабний та субстантивні вторгнення і війна. Вирізняє їхні специфічні характеристики, встановлено системні функційно-часові корелятивні відношення між ними, з'ясовано на аксіологічному тлі пейоративності лексико-семантичні, власне-семантичні корелятивні зв'язки описуваних одиниць із тими, у яких конструктивним центром є іменники протистояння, конфлікт, напад, агресія. Належну увагу приділено синтаксичним структурам із граматично панівним компонентом війна, які, попри офіційний статус синтаксичних структур повномасштабне вторгнення / повномасштабна війна, мають високий ступінь продуктивності й претендують зайняти нішу безальтернативної загальноприйнятої назви досліджуваної події. Удокладнено схарактеризовано конкретні репрезентанти конструкцій із детермінованим конституентом вторгнення у вигляді простих («повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила», «повномасштабне вторгнення» / «місце події», «повномасштабне вторгнення» / «час події») або складних («повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події», «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «час події», «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події» / «час події») субмоделей, ідентифікованих за типом значеннєвої референції присубстантивних конкретизаторів з інтегровальними семами 'учасник(и) події', 'місце події', 'час події'.

Ключові слова: воєнний дискурс, номінативно-аксіологічна парадигма, денотат «воєнні дії в Україні: 2014 – 2023», повномасштабне вторгнення, повномасштабна війна, субмодель, офіційна назва.

Постановка проблеми (Introduction). Динамічні процеси, які наскрізь пронизують мовну систему, послідовно віддзеркалюють нестабільність мовної картини світу, що перебуває в нерозривному зв'язку з концептуальною картиною світу як найуніверсальнішим в онтологічному плані феноменом. Його вирізняє широта внутрішнього змісту, який інтегрує в абсолютно повному обсязі континуум знань людини про все, що було і є довкіл неї, та прогнозує те, що наспіє в майбутньому. Значущість і всеохопність мовної картини світу полягає в тому, що вона відтворює «події глобального та локального масштабу» [20], а ще – затримує їх у часо-просторі й перетрансформовує в нові локативно-темпоральні реалії, які з достеменною точністю фіксують неминучі поступи окремого суспільства та цивілізації

загалом. Осердям концептуальної і мовної картин світу є людина, тобто антропоцентричність – одна з найважливіших їхніх сутностей: «Оскільки ми живі істоти, – повторює вслід за М. Полані Л. Лисиченко, – то неодмінно змушені дивитися на [Всесвіт. – Л. Л.] у термінах людської мови, сформованої життєвими потребами людського спілкування. Будь-які спроби зовсім виключити людську перспективу з нашої Картини Світу обов'язково приводять до нісенітниць» (цит. за: [9, с. 12]). Не зайвим буде наголосити й на такому засадничому положенні порушеної проблеми: мовна картина світу системно та послідовно об'єктивує концептуальну картину світу, наслідком чого є ословеснення всього, що 1) вже стало історією, 2) відбувалося зовсім недавно і 3) є викликом часу, злобою дня, конкретною реакцією із

© M. Stepanenko

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 14, № 3, 2023

широким її відображальним радіусом позитивних, негативних або нейтральних чи відносно нейтральних змін сьогодення.

Оновлення мовної картини світу – така сама людська потреба, як їжа, сон, переміщення в просторі, спілкування, що забезпечує взаємопорозуміння, регулює діяльність усіх сфер суспільного буття. Одним із яскравих свідчень лінгвоеволюції є функційний потенціал слова як центральної одиниці мовної системи. Йдеться про лексеми з високим і низьким ступенем продуктивності, яким протистоять загальноновживані лексичні одиниці – назви звичних, утрадиційнених реалій. Для аналізованої підсистеми характерні й такі процеси, коли ті або ті її компоненти змінюють свій функційний статус, мігруючи зі стабільної зони побутування в активну, й цим самим розширюють синтагматичну, а подеколи й семантичну структуру. Причиною цього явища є різні екстралінгвальні чинники. Без використання соціологічних обстежень і їхніх валідних результатів маємо підстави твердити, що з 2014 року український мовний простір пронизує опозиція «війна / мир», конституенти якої експліцитно реалізують притаманне їм первинне значення, унаслідок чого вона набуває семантично конкретизованого змісту «організована збройна боротьба між державами, народами / відсутність збройної боротьби між державами, народами». Вирізане протиставлення активізувалося з квітня 2014 року – періоду, який править за точку відліку «формування нового модусу сприйняття Україною Росії..., вибудування образу РФ без рис “братерства”» [3, с. 99]. Посилило й пришвидшило аналізовану динаміку анексування Р(р)осією Криму, захоплення територій на Сході України та силомічне легітимізування псевдодержавних утворень з окремих районів Донецької і Луганської областей. Відносини, які склалися між Україною та Р(р)осією в добу незалежності до цієї радикальної події, передає інша опозиція з ремаркою «перен.» – «перен. війна / мир», що має такий значеннєвий опис: «стан ворожнечі між державами, народами / відсутність незгоди, ворожнечі, сварок між державами, народами». Своєрідною кульмінацією в новітній милітаризованій історії стало 24

лютого 2022 року – повномасштабне вторгнення Росії(р) в Україну. За твердженням одних, це початок нової війни Р(р)осії проти України, а на переконання інших, – відлік нової активної фази восьмирічної війни, яка триває. Номінативно-аксіологічна парадигма описуваного денотата постійно змінюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Literature review).

Полівекторне вивчення феномену війни за допомогою різних технологій, справедливо наголошують Н. Панасенко й Л. Грегуш, має багатовікову історію (див.: [22]), причому воно постає як перманентне явище, свідченням чого може бути хоча б студія Г. Антонюк та Л. Черниш «Діахронічний аналіз лексикографічних джерел військової тематики», присвячена дослідженню становлення та розвитку військової лексики й термінології на прикладі німецько-українських лексикографічних джерел, які виходили у світ упродовж 60 літ – 1939 – 2010 рр. (див.: [20]). Немирні події під різним кутом зору із синхронного і діахронного поглядів аналізували фахівці воєнної, історичної, політологічної, мовознавчої, літературознавчої, психологічної та інших наук (див.: [22]), що є закономірним процесом, оскільки будь-який милітаризований конфлікт (вторгнення, протистояння, агресія, війна) – це і фізичне знищення, і збройне повстання, і словесна колізія, і зіткнення поглядів та інтересів, і формування психічних типів та стереотипів, і, як синтез усього цього, універсальний і водночас специфічний когнітивний сценарій, на якому будуються конфронтаційні підстратегії [там само].

Нині під прискіпливим оком учених опинився воєнний дискурс, який зберігає властиві цьому винятково важливому з огляду на екстралінгвальні чинники компонентів дискурсивної парадигми мовні ознаки й набуває модерних модусів експлікації. Аналізованій проблемі присвячені лінгвістичні праці Н. Костусяк, Т. Космеди, А. Куш, Т. Левченко, М. Навальної, В. Олексенка, Б. Параконського, Л. Петренко, Г. Сюті, Ю. Шевчука, Г. Яворської та ін. У них схарактеризовано семантику концептів війни і миру, проблеми соціально-

політичної онтології, вербалізаційні маркери воєнного дискурсу й навіть комунікативні здібності прецедентних особистостей як унікальну зброю війни. Зокрема, М. Дичок та Е. Чанг ґрунтовно з'ясували вербальні (щоденне звернення до народу) і невербальні (особиста харизма, акторські здібності, досвід роботи на телебаченні, зовнішній вигляд, одяг) технології, до яких удається В. Зеленський, розвіюючи міфи й неправду російських наративів, активізуючи українців на боротьбу проти ворога, розкриваючи перед світовою спільнотою одвічне прагнення України до миру, демонструючи її євроцентричну стратегію [21].

Риторика війни в українській поезії описували І. Літвінова, О. Маленко та ін., акцентуючи на тому, що література стає «літописцем» війни в її людських відчуттях, емоціях, враженнях, які, вкарбовані словом у текст, мають позачасову силу впливати на психоемоційну сферу нашої свідомості» [11, с. 106], виконує «роль суспільного терапевта: дає змогу назвати проблему, прийняти ситуацію, виговорити біль і трансформуватися», «унаочнити трагізм ситуації та показати переживання українців» [10, с. 103]. Художній дискурс війни різнобічно проаналізований у працях Т. Гребенюк, Я. Поліщука, О. Пухонської, К. Якубовської-Кравчик та ін. Зокрема, О. Пухонська присвятила свої розвідки з'ясуванню особливостей «літературного тексту як механізму творення художньої мови війни», причому на матеріалі творів письменників, які набувають літературного досвіду на бойових фронтах, що «особливо важливо для вивчення процесу омовлення травматичного досвіду» [15, с. 152 – 153]. Цінними є роботи істориків В. В'ятровича, Я. Грицика, О. Зінченка, О. Лисенка та ін., які проливають світло на процеси номінування та дефінування описуваної події, здійснювані на апелятивно-пропріативних засадах з урахуванням попереднього когнітивного досвіду.

Мета статті (Aim) – комплексний аналіз динаміки офіційних назв денотата «воєнні дії в Україні: 2014 – 2023» крізь призму його багатокомпонентної номінативно-аксіологічної парадигми.

Методи дослідження (Methods).

Дослідження виконано за допомогою загальнонаукових (спостереження, аналіз, синтез, порівняння, систематизація) і власне-лінгвістичних методів, зокрема описового (для систематизації матеріалу, текстової презентації передбачуваних результатів) й інтерпретаційно-тестового (для встановлення критеріїв ідентифікування події), а також методів контекстуально-семантичного (для вивчення текстового оточення і окреслення комунікативно-прагматичної специфіки конкретних найменувань денотата) та компонентного (для визначення семно-оцінних маркерів конкретної назви й номінативно-аксіологічної парадигми загалом) аналізу.

Результати (Results).

Формування назв знакових для суспільства подій пов'язане з юридичною і публічною сферами, які не завжди корелюють між собою. Ця поширена ономастична практика безпосередньо стосується номінативної парадигми «воєнні дії в Україні 2022–2023 рр.». З-поміж першочергових завдань, справедливо наголошує кандидат політичних наук С. Кривенко, – «правильно назвати боротьбу українців, щоб не підіграти російській владі та сприяти порозумінню з нашими союзниками» [8]. Ускладнює цей процес те, продовжує свою думку дослідниця, що в основних документах гуманітарного права – у Гаазьких і Женевських конвенціях, у резолюції «Визначення агресії» Генеральної Асамблеї ООН – немає чіткого кваліфікування понять «*війна*», «*збройний конфлікт*», «*воєнні дії*», «*агресія*», вони до того ж часто переплітаються [там само]. Основу номінування зазвичай формують ідентифікувальні семи, які утворюють градаційний ряд і цим вияскравлюють диференційні ознаки подієвого денотата. Позицію детермінованого конституента в аналізованих синтаксичних структурах регулярно заповнює іменник *війна*, рідше – споріднені з ними за інваріантною семою 'відсутність миру' лексичні одиниці на зразок *протистояння*, *конфлікт*, *вторгнення*, *напад*, *агресія*. Реалізований ними конкретний план змісту уточнюють неоднорідні щодо значення компоненти,

які виконують власне ідентифікувальну або супровідно ідентифікувальну функцію: *війна на Донбасі* (Інтернет-ресурс) (далі – IP), *гібридна війна проти України* (IP), *справжня війна* (IP), *кривава війна* (IP), *вітчизняна війна* (IP), *російсько-українська війна* (з газети), *війна Росії проти України* (IP), *путінська війна в Україні* (з газети), *конфлікт на сході України* (IP), *український конфлікт* (з газети), *російське вторгнення в Україну* (IP), *агресія РФ проти України* (IP).

Окремий тип становлять конструкції з високим зарядом емоційності. Вони позбавлені змоги потрапити до майбутнього загальноновизнаного номінування описуваного денотата, отже, й перспективи поповнити розряд лексичних словосполучень, стати заголовком майбутньої енциклопедичної статті. Ці синтаксичні структури багаті на художні засоби, за допомогою яких досягається орнаментальність не лише експліцитно конотованого альтернативного номінування денотата чи текстового фрагмента, а й дискурсу загалом, складником якого вони є, пор.: *війна* ↔ **1. Легендарна війна за незалежність** → ...Армійські частини, провулки і вулиці, названі на честь загиблих (тіла яких зустрічають у містах і селах на колінах), уроки мужності в школах – така війна стає легендарною війною за незалежність (IP); **2. Брутальна загарбницька війна агресивної Московії проти незалежного, волелюбного українського народу** → Хибність ... підходу вже в тому, що маємо справу не з «українським конфліктом», не з «антитерористичною операцією», а з брутальною загарбницькою війною агресивної Московії проти незалежного, волелюбного українського народу (з газети); **3. Імперсько-самовільна кара Кремля за непослух**. → ...Коли нація в ХХІ сторіччі стікає кров'ю, то передовсім слід проїнятися зупиненням кровотечі, поповненням втрат, а відтак – не допустити подальшого кровопускання на Донеччині, яке – і це очевидно вже всім – не що інше, як імперсько-самовільна кара Кремля за непослух (з газети).

Цілком слушним є твердження, згідно з яким лексична одиниця *війна* «викликає сильнішу емоційну відповідь у

читача/слухача/глядача» [там само]. Найменування із цим іменником (російсько-українська війна, війна Росії проти України, війна Росії з Україною та ін.) становлять найуживаніший тип. Їхню продуктивність промовисто засвідчує також поліфонізм на рівні присубстантивного конкретизатора, базований на засадах семантичної та формально-граматичної взаємозалежності, взаємозумовленості й репрезентований такими типовими моделями: $Nx \leftrightarrow Adjnom$: *війна Р(р)осії (росіян)* ↔ *російська війна, війна М(м)оскви* ↔ *московська війна, війна К(к)ремля* ↔ *кремлівська війна*; $Part$ (розпочата, ініційована...) + $Nx \leftrightarrow Adjnom + Adjnom$: *розпочата Р(р)осією війна* ↔ *російська війна, розпочата М(м)осквою війна* ↔ *московська війна, розпочата К(к)ремлем війна* ↔ *кремлівська війна, розпочата П(п)утіним війна* ↔ *путінська війна*; $Nx + Con + Nx \leftrightarrow Adjnom + (-) Adjnom$: *війна Р(р)осії і (та) України* ↔ *російсько-українська війна, війна М(м)оскви й (та) України* ↔ *московсько-українська війна, війна К(к)ремля і (та) України* ↔ *кремлівсько-українська війна*; $Nx + Prep + Nx \leftrightarrow Adjnom + (-) Adjnom$: *війна Р(р)осії з Україною, війна Р(р)осії проти України* ↔ *російсько-українська війна; війна М(м)оскви з Україною; війна М(м)оскви проти України* ↔ *московсько-українська війна, війна (к)ремля з Україною, війна К(к)ремля проти України* ↔ *кремлівсько-українська війна, війна П(п)утіна з Україною, війна П(п)утіна проти України* ↔ *путінсько-українська війна*; $Nx + Prep + Con + Nx \leftrightarrow Adjnom + Adjnom$: *війна між Р(р)осією та (і) Україною* ↔ *російсько-українська війна, війна між М(м)осквою та (і) Україною* ↔ *московсько-українська війна, війна між К(к)ремлем та (і) Україною* ↔ *кремлівсько-українська війна, війна між П(п)утіним та (і) Україною* ↔ *путінсько-українська війна, російська війна проти України* ↔ *російсько-українська війна*; $Adjnom + Prep + Nx$: *російська війна проти України* ↔ *російсько-українська війна, московська війна проти України* ↔ *московсько-українська війна, кремлівська війна проти України* ↔ *кремлівсько-українська війна, путінська війна проти України* ↔ *путінсько-українська війна*; $Part$

(розпочата, ініційована...) + Nx ↔ Adjnom+ (-) Adjnom: *розпочата Р(р)осією війна з Україною, розпочата Р(р)осією війна проти України ↔ російсько-українська війна, розпочата М(м)осквою війна з Україною, розпочата М(м)осквою війна проти України ↔ московсько-українська війна, розпочата К(к)ремлем війна з Україною, розпочата К(к)ремлем війна проти України ↔ кремлівсько-українська війна, розпочата П(п)утіним війна з Україною, розпочата П(п)утіним війна проти України ↔ путінсько-українська війна*. Напр.: **«Путінська війна»**, або **«війна Путіна»**, — так називається лонгвід-розслідування від *New York Times*, яке базується на інтерв'ю, перехоплених розмовах, документах і секретних воєнних планах, які показують, як «Київ за 3 дні» перетворюється для росіян на справжню катастрофу (IP); Не буде перебільшенням, коли б сказати: образ України упродовж останніх місяців сприймається у світі цілком інакше, ніж то було до лютого 2022 року, коли росія розпочала повномасштабну **війну проти українського народу** (з газети), *А тепер цю нехитру істину підтверджує російсько-українська війна* (з газети). Найвищим ступенем продуктивності з-поміж моносуб'єктних конкретизаторів наділені конструкції *війна проти України*, а серед бісуб'єктних — *російсько-українська війна*. Вони найвиразніше передають зміст денотата «воєнні події в Україні 2022–2023рр.» завдяки 1) прийменникові *проти*, який «уживається при позначенні предмета, явища, особи, для ... знищення яких і т. ін. щось робиться, застосовується» [16, с. 315], а також 2) порядкові компонентів складного прикметникового слова, із яких препозитивний називає винуватця події. Наголосимо, що основним об'єктом пропонованого дослідження є не виділений, а інший тип офіційного номінування воєнних дій в Україні, до структури якого входить ад'єктив *повномасштабний*.

Видові назви денотата «воєнні дії на Донбасі: квітень 2014 – лютий 2022 року» сформували розлогу номінативну парадигму, компоненти якої різняться значеннєвими відтінками, що віддзеркалюють специфіку, сутнісні грані

події, та конотативними властивостями, які відображають об'єктивно-суб'єктивні оцінні параметри її. У єдності семантичний і конотативний критерії репрезентують оперту на різнополюсні аргументи когнітивну процедуру сприйняття воєнних дій та процес обов'язкового аксіологічного інтерпретування їх різними реципієнтами, передусім тими, хто представляє російське військово-політичне керівництво, незаконні збройні формування, хто провокує, ініціює, підтримує, утілює загарбницьку політику Р(р)осійської Ф(ф)едерації, і тими, хто уособлює українське військово-політичне керівництво, випрацьовує стратегію і тактику боротьби з цією політикою, засуджує її, захищає свою землю від нападників. На переконання перших (насамперед керівників російської держави, росіян, adeptів «Русского мира», українців із проросійськими поглядами та переконаннями), події на Донбасі, обмежені темпоральними рамками «квітень 2014 р. – лютий 2022 р.», — це не що інше, як *громадянська війна* (IP), *братовбивча війна* (IP), *громадянська братовбивча війна* (IP), *війна братів* (IP), *війна брата проти брата* (Р). Думки других еволюціонували: те, що відбувалося в так званих «ДНР» і «ЛНР», спочатку (14 квітня 2014 року) офіційно поійменовано *Антитерористичною операцією на території Донецької і Луганської областей*, а згодом (із 30 квітня 2018 року) — *Операцією об'єднаних сил*.

Схожою до аналізованої є когнітивна еволюція, притаманна опозиції «війна / мир» в уже згадуваному найновітнішому семантичному представленні «організована збройна боротьба між державами, народами / відсутність збройної боротьби між державами, народами». Вона — узагальнено вербалізований наслідок концептуалізації Україною / українцями й майже всім світом суспільної події, початком якої стало 24 лютого 2022 року. Візія Р(р)осії / росіян та окремих їхніх adeptів інша, а якщо точніше, то полярна. «Ми нічого не почали з точки зору військових дій, а намагаємось тільки закінчити, — постійно повторює Путін звичні тези російської пропаганди щодо України.

– Почали військові дії в 2014 році після державного перевороту в Україні ті, хто не хотів нормального розвитку і прагнув подавити свій власний народ, проводячи одну військову операцію за іншою. І проводячи геноцид на Донбасі протягом 8 років» [12]. Нові загарбницькі прагнення держави-терориста замасковано під обарвленим антимілітаристською конотацією найменуванням *спеціальна військова операція*, яке часто використовують як складноскорочене слово [*спеціальна військова операція* (IP) → *СВО* (IP)], утворене з початкових літер аналізованого трикомпонентного номінування, або як еліптичний [*спеціальна операція* (IP)] → *спецоперація* (IP)] чи експансивний [*спеціальна військова операція* → *російська «спеціальна військова операція» в Україні* (IP), *спеціальна військова операція на Донбасі* (IP), *спеціальна військова операція РФ на Україні* (IP), *«спеціальна військова операція» проти «київського режиму»* (IP)] варіант його. Московський диктатор та його опричники запропонували «цей квазітермін для створення свого чергового ідеологічного міфу, фейку» [7, с.116].

Аксіологічну розбіжність, про яку йдеться, яскраво демонструє опозиція «війна / військова операція». На слово *війна* сусідня держава-терорист наклала кількамісячне табу. Видано навіть спеціальний документ-«методичку» «Для ЗМІ та коментаторів (рекомендації до висвітлення подій на 25.02.2023 р.)», який забороняє використовувати цю лексему й словосполучення *бойові дії*, а рекомендує послуговуватися термінами «*спеціальна операція*», «*визвольна місія*» і под., ширити інформацію про те, що «в Києві роздають зброю всім охочим», що «це прямий шлях до Алеппо, розбоїв, бандитизму» [13]. Призначення чергового кремлівського «темника» полягає в тому, щоб «зменшувати емоційне напруження», зацентровуючи на іншому: «війна ведеться не проти громадян України, а «з частиною українських еліт», які розв'язали війну на Донбасі і які віддають «злочинні накази» військовим ЗСУ» [там само]. Насамкінцева мета всього цього облудливого наративу – «створити позитивний образ російських військових» [там само].

Наведені назви досліджуваного денотата – не винахід росіян. Термін «*військова операція*» фіксують енциклопедичні видання як заголовок гасел, у яких повідомлено про «сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних бойових дій, боїв, ударів і маневру, а також спеціальних, стабілізаційних, кібердій, інформаційних акцій (дій) військ. (сил), що проводять за єдиним задумом і планом для виконання визначених оперативних завдань в операційній зоні (районі) у встановлений період часу, під єдиним керівництвом» [6, с. 567–568]. У зверненні кремлівського керівника, озвученому о 5-й годині ранку 2022 року, наголошено, що «відповідно до ст. 51 Статуту ООН, із санкції Ради Федерації ... прийнято рішення про проведення спеціальної військової операції», яка має на меті «демілітаризацію та денацифікацію України» [5]. Щоправда, згодом демілітаристсько-денацифікаційна тональність змінилася, у «Путіна знайшли нове “визначення” для війни в Україні» – «“спеціальна військова операція”, яка “насправді нібито є гуманітарною та гуманістичною місією РФ. Вона нібито покликана “захистити людей”» [4]. Після серії поразок літа – початку осені 2022 року кремлівська риторика набула виразного мілітарного звучання, до якого раніше вдавалися керівник Чечні Р. Кадиров та ідеолог російського націоналізму О. Дугін: *антифашистську операцію* названо *священною війною* (IP), *священною війною в Україні* (IP), *священною народною війною* (IP). З виправдальною метою в хід пущено історичні, біблійні алюзії про єдину Русь, С(с)атану, реанімовано радянський хіт «Вставай, страна огромная...», унаслідок чого з'явилися найменування-конкретизатори *священної війни* – *війна із Сатаною* (IP), *війна проти Сатани* (IP), *війна проти сатанізму* (IP), *війна за віру* (IP), *війна за святу Русь* (IP), *священний конфлікт із сатаною* (IP). «Майстром» сакралізації війни став далекий від церковних справ заступник голови Р(р)ади безпеки РФ(рф) Д. Медведєв, за яким небезпідставно закріпилося вторинні номінування *один із яструбів в оточенні Путіна* (IP), *високопоставлений алкоголік*

(IP), *перекопаний алкоголік* (IP), *Дімон-алкоголом* (IP). За родо-видовою перифрастичною версією цього відомого чиновника, С(с)атана – *частина світу, що помирає, ненавидить росіян, забороняє їхню мову, цінності й навіть віру, а саме: купка шалених нацистів-наркоманів; велика зграя собак, які гавкають, із західної псарні; різномаста зграя підсвинків, які хрюкають; різномаста зграя недалеких обивателів із західної імперії, яка розпалася* (див.: [2]). Подані синтаксичні структури – експліцитно конотовані вторинні назви денотата «сучасні воєнні дії в Україні», призначення яких полягає в тому, щоб маскувати, знівельовувати подію, приховувати за словесною грою її справжню загарбницько-винищувальну суть та, що є особливо небезпечним, і надалі маніпулювати свідомістю людей, сіяти міжжетнічну ворожнечу. Аналізовану самоназву спростовують інші численні найменування, автори яких – світові авторитети. Зокрема, Вселенський Патріарх Варфоломій воєнні меседжі предстоятеля Р(р)осійської православної церкви Кирила оцінює з протилежних позицій – *це не священна війна, це диявольська війна* [18].

Українці та світ, який їх сьогодні підтримує, оперують іншими номінативними категоріями, що корелюють із реальними станом речей: «Для московської пропаганди це – *спеціальна військова операція*. Для багатьох, особливо в НАТО, – *просто загарбницька війна* (виділення наші – М. С.). Навіть у політичних партіях із пацифістськими традиціями поширювали думку, що Україну потрібно підтримувати зброєю, щоб захистити свою державну цілісність і згодом досягти міцного миру у Східній Європі» [17].

Українська влада, зокрема військова, послідовно називає злочинні дії Р(р)осії *повномасштабним вторгненням, повномасштабним збройним вторгненням*: *Як повномасштабне вторгнення вплинуло на допомогу людям, які живуть з ВІЛ* (IP), *Москві довелося вдатися до повномасштабного збройного вторгнення* (IP). Виділені словосполучення актуалізують загальну семантику «організована збройна

боротьба між державами, народами», яка активно корелює з іншими денотатами-мілітаріонімами. Закономірним є те, що поряд з описуваними функціують конструкції, які мають у своєму складі компоненти з експліцитно заманіфестованою класифікаційною ознакою. Відповідно до типу семантичної референції конкретизаторів синтаксичної структури **повномасштабне вторгнення** вирізняється прості (з однією класифікаційною ознакою) та складні (з двома чи кількома класифікаційними ознаками) моделі номенування денотата «воєнні дії в Україні 2022 року». Проста модель представлена такими конкретними репрезентантами з ідентифікувальними маркерами «хто → ідентичний адресант **Р(р)осія**», «де / куди → ідентичний простір **Україна** », «коли → ідентичний час **2022 рік**»:

– Субмодель «**повномасштабне вторгнення** / «**рушійна сила**». Типовим репрезентантом семантики «рушійна сила» є хоронім **Р(р)осія** [**Р(р)осійська Ф(ф)едерація**], утворені від нього катойконім *росіяни* та посесивний прикметник *російський*: *В Україні жертвами повномасштабного вторгнення Росії стали 227 дітей* (IP), *Ще до повномасштабного вторгнення росіян донецький бізнесмен [Рінат Ахметов] втратив контроль над великою кількістю активів в металургії, енергетиці, нерухомості, телекомі, машинобудуванні та АПК* (IP), **Повномасштабне російське вторгнення може спричинити ядерну гонку озброєнь, – глава Пентагону** (IP). Найнейтральнішу номінативність демонструють синтаксичні структури з онімом **Р(р)осія** [**Р(р)осійська Ф(ф)едерація**]. Однак твердити про власне номінативну сутність не випадає, позаяк графічний маркер, тобто офіційне написання пропріатива з малої букви, промовисто експлікує негативну конотацію.

Роль семантичного субститута аналізованих конкретизаторів можуть виконувати пропріативи **К(к)ремль**, **М(м)осква**, **П(п)утін** та похідні від них одиниці (*кремлівський, московський, путінський, путінці* й под.), а також лексеми *ворог, ворожий*, які є родовою назвою до вирізнених вище видових найменувань. Утворювані за їхньою участю

компоненти досліджуваної парадигми мають виразнішу конотацію, отже, є індиферентними щодо офіційності: *Унаслідок повномасштабного московського вторгнення загинули сотні дітей* (IP), *Ці діячі – люди цілком розумні – прекрасно усвідомлюють, що путінське повномасштабне вторгнення стало точкою неповернення, за якою несприйняття, а часом й відверта ненависть українців до всього російського лише зростатимуть* (з газети), *Лиш боротись – значить жити – ці слова Івана Франка стали гаслом для нашої редакції із початком повномасштабного ворожого вторгнення* (з газети). Аксиологічний потенціал відчутно інтенсифікується, якщо позицію «рушійна сила» розгляданої моделі заповнюють хороніми *Московія, Кацапія, Кацапстан, Оркостан, Лаптєстан, Мордор, Федерашка, Педерашка*, етнофолізми *кацапи, москалі, москвини, московити, орки* та інвективні найменування *рашисти, загарбники, окупанти*, антропоніми *Путлер, Ліліпутін, Мавпутін, Капутін*: *Черкаський фермер Руслан пішов до військомату в перший же день повномасштабного вторгнення московітів* (IP), *Повномасштабне вторгнення рашистів штаб-сержант Обертій разом із побратимами зустрів на передових рубежах* (IP).

– Субмодель «повномасштабне вторгнення» / «місце події». Функцію локативного конкретизатора виконує хоронім *Україна* або вторинні найменування у вигляді простих чи складних словосполучень, які є його своєрідними субститутами (*українська земля, українська територія, територія України, землі України* тощо): *Путін тричі переносив повномасштабне вторгнення в Україну – ГУР* (IP), *Сьогодні, 24 лютого, роковини повномасштабного вторгнення на територію України...* (IP).

– Субмодель «повномасштабне вторгнення» / «час події». Актуалізатором темпоральної інформації є години, хвилини й дата – *3 година 40 хвилин 24 лютого 2022 року, час доби й дата – ранок 24 лютого 2022 року, дата – 24 лютого 2022 року* або ширше часове тло: *місяць – лютий 2022 року, пора року –*

зима 2022 року, рік – 2022 рік, роки – 2022 – 2023 рр.: ... Повномасштабне вторгнення 2022 року шокувало навіть людей з їхнім досвідом (IP).]. Відомо, що всі зміни, які відбуваються або недавно сталися, отримуть точну фіксацію, а в майбутньому вони матимуть загальніші хронікувальні рамки, найчастіше за роками — початком і кінцем тієї або тієї події.

Принагідно зауважимо, що існують різні погляди на хронологію російсько-українських воєн. Їх традиційно ідентифікують відповідно до таких історичних періодів, як «Київська Русь», «Велике князівство Литовське», «Річ Посполита», «Гетьманщина», «Російська імперія», «Українська Народна Республіка», «Союз Радянських Соціалістичних Республік», «Незалежна Україна». Третій Президент України В. Ющенко називає бойові дії, які точаться на сході впродовж восьми років, *24-ю війною*, а історик О. Палій – *22-ю*. Філолог В. Лизанець іменує воєнні події в Україні, початком яких стало 24 лютого 2022 року, *28-ю російсько-українською війною*. Родовою назвою до цих видових найменувань можуть бути такі: [Рф віроломно 24 лютого 2022 року напала на Україну.] Це було ... *наслідком війн та експансії, які робила московія в Україні останні 400 років* (IP), *Воєнні злочини, системний терор і залякування є вершиною айсберга гібридного російського вторгнення до Європи, що триває не одне десятиліття* (з газети), *Наша війна водночас є продовженням століть боротьби за свободу...* (IP), *Стався черговий злочин, скоєний мозковськими людоїдами* (з газети).

Характеризовані розряди номінативів доповнюють виразно конотовані назви, у яких промовисто віддзеркалені українські футурологічно-темпоральні наративи-прагнення: *Нинішня ... війна – фінальний акт кількастолітнього екзистенційного, цивілізаційного і нещадного протистояння обох країн* [України та Росії] (з газети). Поширеним є вже згадуваний погляд, згідно з яким 24 лютого 2022 року – *нова фаза (активна фаза, гаряча фаза) восьмирічної війни (російсько-української війни)*, а не початок нової війни: *Від початку активної фази російсько-української війни обсяги українського*

експорту суттєво скоротилися (IP), **Восьмирічна війна** [Володимира] **Путіна** ... вже створила для України величезні гуманітарні проблеми...(IP), «Перехід восьмирічної російсько-української війни в повномасштабну гарячу фазу став конфліктом номер один у світі, який матиме і вже має глобальні наслідки для світової безпеки, політики, економіки, зміни культурно-ідеологічних трендів...» – говорить експерт (IP). У вікіпедійному просторі видовою назвою до родової **російське вторгнення в Україну 2022 року** є й така, як **третій етап російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 року**. Натеперішні воєнні дії в Україні так само небезпідставно вважають продовженням національно-визвольних змагань, що засвідчують широковживані вторинні найменування досліджуваного денотата, як-от: ...**Маємо усвідомити, що нинішня українсько-російська війна – це ... національно-визвольна боротьба українського народу з одвічними ворогами за своє буття на Богом даній українській землі...** (з газети), **Російсько-українська війна стала кульмінацією титанічних змагань за нашу свободу та ідентичність** (з газети), ...**Ми – повноцінні учасники Великої Визвольної Війни українського народу проти російських окупантів** (IP), **Нинішня російська широкомасштабна військова агресія проти України – це продовження геноциду, тероризму, вишуканих тортур, які москалі застосовували проти бандерівців, національно свідомих українців у 1940–1950-х роках** (IP), **Війна, що почалася 24 лютого 2022 року, на відміну від російсько-українського військового конфлікту середньої інтенсивності на Донбасі у 2004 – 2022 рр., стала найбільш трагічною екзистенційною подією для України в її багатовіковій історії** (IP). За переконливим твердженням Ю. Щербака, зміст вирізнених та інших можливих назв сьогодні посилює свою актуальність тому, що розв'язана Р(р)осією війна «поставила питання про саме існування українського народу та його держави» [19, с.1].

Статус денотата «воєнні дії в Україні 2022 року» точніше окреслює складна модель, представлена таким набором

конкретних реалізаторів:

– Субмодель «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події»: **Духовенство побачило в цьому [падінні хреста на одній із бань Софійського собору в Києві] ознаку майбутньої катастрофи, якою стало повномасштабне вторгнення росії в Україну** (з газети), **Роботи фахівці розпочали виконувати ще до початку повномасштабного вторгнення москалів в Україну** (IP). Типовим експлікатором семантики «місце події» є хороніми *Р(р)осія* [*Р(р)осійська Ф(ф)едерація*], *Україна* та відхоронімний прикметник *російський*. До речі, у Вікіпедії з'явилося гасло «Російське вторгнення в Україну (2022)» і стало найпопулярнішим з-поміж виокремлених 50 популярних у 2022 році статей. Його переглянули майже 4 мільйони разів [1].

– Субмодель «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «час події»: **Однією з головних ментальних проблем, на які натрапило українське суспільство після початку повномасштабного кремлівського вторгнення 24 лютого 2022 року, є ставлення до росіян, які виявляють відкритий протест проти несправедливої, загарбницької війни, що фактично вилася в безглузде вбивство беззбройних цивільних українців** (з газети). За складом носіїв темпоральної семантики описувана субмодель не відрізняється від простих субмоделей «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила», «повномасштабне вторгнення» / «час події».

– Субмодель «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події» / «час події»: **Запрошуємо взяти участь у дослідженні впливу на українських учених повномасштабного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року** (IP), **24 лютого – перша річниця повномасштабного збройного вторгнення рф на територію України** (IP). Специфічностей на рівні семантичної референції адресантно-локативно-темпоральних конкретизаторів також не спостережено.

Найвища функційна активність притаманна субмоделі «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце

події», яка чітко повідомляє про призвідців події і потерпілих. Оскільки воєнні дії тривають, то ідентифікування їх за часовим критерієм не є актуальним. Воно стає сутнісним, коли виникає потреба розмежування денотатів-мілітаріонімів «воєнні дії на Донбасі: 2014 – поч. 2022 рр.» і «воєнні дії в Україні: 2022 р.».

Варіантом найменування повномасштабне вторгнення як компонента простих і складних субмоделей є назви з іншими атрибутивними поширювачами відхоронімного, відтопонімного, відпрагматонімного походження або без них: А з початку **російського вторгнення** [він] перейшов винятково на український головний сайт Маріуполя – 0629 (з газети); Офіс Генерального прокурора повідомляє, що станом на 18 серпня внаслідок **московського вторгнення в Україну** загинула 361 дитина (ІР), Після **вторгнення Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року** православні голоси рішуче засудили використання для виправдання нинішньої війни вчення про «руський мір»... (з газети). Для цих компонентів аналізованої номінативної парадигми характерний нижчий ступінь продуктивності, недиференційованість щодо фонові інформації та хронологічної маркованості потенційних ономастичних значень, точніше актуальних складників його семантичного змісту, які стосуються різних топонімів-реалій – **Донбас: 2014 р.** – поч. 2022 р. та **Україна: 2022 – 2023 рр.**

Важливо наголосити, що синтаксичні структури з граматично панівним компонентом **вторгнення** – вербальне віддзеркалення початкової фази воєнних дій в Україні. Згодом вони звузили сферу свого вживання навіть в офіційних повідомленнях, що засвідчує, наприклад, щоденний президентський дискурс-звернення до українського народу. Їх заступили конструкції з уже не раз згадуваними детермінованими членами **протистояння, конфлікт, напад, агресія, війна: За неповні вісім місяців до повномасштабного військового протистояння** звикла вся країна ... (ІР), Уперше названо **повномасштабний збройний конфлікт з Україною** війною (ІР), **Повномасштабний напад** [росіяни] називають «спецоперацією» (з газети), 24

лютого 2022 р. **Російська Федерація** підступно, без формального оголошення розпочала **повномасштабну військову агресію проти України** (з газети), ... **Повномасштабна агресія** змусила мільйони українців по-новому поглянути на втрачене 2014-го (ІР), Коли почалася **повномасштабна війна**, серед напрямків діяльності нашого фонду з'явився ще один – це гуманітарна допомога (ІР). Умовою семантичного корелювання перших трьох іменників із двома останніми є їхня обов'язкова сполучуваність з атрибутивними модифікаторами на зразок **повномасштабний, збройний, воєнний, підступний, віроломний, агресивний** і под. Дібраний великий за обсягом фактичний матеріал засвідчує, що найвищою функційною активністю наділені номінування із субстантивною лексемою **війна**, для яких регулярним є входження до складу структурних субмоделей «війна» / «місце події» та «війна» / «рушійні сили»: Однозначно можна стверджувати, що **повномасштабна війна в Україні**, яка розпочалася у 2022 році, змінила світ (ІР); **Повномасштабна війна росії проти України** для багатьох відсунула питання здоров'я та турботи про себе на другий план (ІР), **Повномасштабна російська війна проти України** торкнулася майже кожної української родини, кажуть соціологи (ІР).

«Щодо терміну “вторгнення”, – слушно наголошує історик М. Байдак, – теж треба бути обережним, бо це військовий термін, який означає особливий тип військової операції – швидке й успішне вторгнення вглиб на територію ворога. Тобто те, чого хотіли москалі за три дні, але не вийшло ... Тому можуть виникати дискусії щодо “повномасштабного вторгнення РФ в Україну» (залежно від того, у якому контексті вживати)» [14]. Стосовно потенційного загальноприйнятого найменування описуваного хрононіма як майбутнього заголовка енциклопедичних, лексикографічних гасел про воєнні дії в Україні 2022 – 2023 (?) рр., то зібраний та ретельно покласифікований фактаж дає підстави констатувати, що сьогодні претендує заповнити цю нішу конструкція, структурована за зразком моделі «відхоронімний Adjnom + відхоронімний

Adjnom + Subnom (війна)» (російсько-українська війна), з регулярним для неї темпоративом-експлікатором значення 'конкретний рік' – 2022 р. (2022 – 2023 рр.) [російсько-українська війна 2022 (2022–2023)]. Описуваний процес номінування послідовно продовжує лінгво-історичні традиції творення назв війн, одна з рушійних сил, точніше винуватець, якої – Р(р)осія (росіяни).

Висновки (Conclusions).

Номінативній парадигмі денотата «воєнні дії в Україні: 2014 – 2023» властива семантична й аксіологічна поліфункційність. Її багатокомпонентний корпус репрезентують офіційні та неофіційні найменування, що різняться конституентною структурою, значеннєвою наповнюваністю, оцінним потенціалом. Розряд офіційних назв представляють індіферентні й відносно індіферентні щодо конотованості

іменниково-прикметникові словосполучення *повномасштабне вторгнення, повномасштабна війна*, які послідовно корелюють між собою і з іншими неофіційними назвами, що експліцитно реалізують пейоративність. Офіційні номінування набувають конкретної семантики у складі простих («повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила», «повномасштабне вторгнення» / «місце події», «повномасштабне вторгнення» / «час події») і складних («повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події», «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «час події», «повномасштабне вторгнення» / «рушійна сила» / «місце події» / «час події») субмоделей, які різновекторно характеризують сучасні воєнні дії в Україні.

Список використаних джерел

1. Арестович, Залужний і путін: що минулоріч шукали українці у Вікіпедії. *Високий Замок*. 2023. 12 січ. URL: <https://wz.lviv.ua/news/481958> (дата звернення: 26.03.2023).
2. Баланчук І. Сатана, нацисти-наркомани і підсвинки, що хрюкають, – Медведєв привітав росіян зі святом. *Українська правда*. 2022. 4 листоп. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/> (дата звернення: 28.03.2023).
3. Березовенко А. Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі. *Політична культура та ідеологія*. 2012. № 2. С. 97–110.
4. Вже не «військова операція». У Путіна знайшли нове «визначення» для війни в Україні. *РБК-Україна*. 2022. 10 листоп. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/> (дата звернення: 28.03.2023).
5. Володимир Путін оголосив про проведення «спеціальної військової операції». *Голос Америки*. 2022. 24 лют. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6456671.html> (дата звернення: 06.04.2023).
6. Калашніков Є. М. Операція військова. *Енциклопедія Сучасної України* : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. Т. 24. URL: [https://esu.com.](https://esu.com.ua/article-75555)

[ua/article-75555](https://esu.com.ua/article-75555) (дата звернення: 28.12.2022).

7. Космеда Т. Нове семантико-прагматичне навантаження літер латиниці в період російсько-української війни. *Культура слова*. 2022. Вип. 96. С. 113–130.
8. Кривенко С. Війна, конфлікт, агресія. як правильно називати боротьбу українців та дії росіян. *Твоє місто*. 2020. 5 квіт. URL: <https://tvoemisto.tv/blogs/> (дата звернення: 05.04.2023)..
9. Лисиченко Л. А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків : Основа, 2009. 191 с.
10. Літвінова І. М. Репрезентація образу війни в сучасній українській поезії (на матеріалі текстів за березень–травень 2022 року). *Мовознавчий вісник* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 33. С. 103–110.
11. Маленко О. Риторика війни в сучасному українському поетичному дискурсі. *Український світ у наукових парадигмах* : зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків : ХІФТ, 2016. Вип. 3. С. 105–113.
12. «Ми нічого не почали». Путін і далі нав'язує свою правду про причини війни в Україні. *РБК-Україна*. 2022. 7 верес. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/my-nichego-nachali> (дата звернення: 27.03.2023).
13. Не «війна», а «спецоперація», статусний Царьов та корисні антиросійські санкції. За якими «темниками» зараз

пишуть росЗМІ. *TEXTY.ORG.UA*. 2022. 3 берез. URL: <https://texty.org.ua/fragments/106053/> (дата звернення: 05.04.2023).

14. «Повномасштабна» чи «велика» війна? Як називати фазу війни Росії проти України після 24 лютого? Запитали в людей, які мають знати найкраще. *The Village*. 2023. 22 лют. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/cultural-question/336339-diskusiya-pro-termin-velika-viyna> (дата звернення: 25.03.2023).

15. Пухонська О. Я. Мова війни в сучасній документальній прозі. *Мовознавчий вісник*: зб. наук. пр. 2022. Вип. 33. С. 152–158.

16. Словник української мови : в 11 т / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 8. 1977. 928 с.

17. У Німеччині обрали слово року – «Перелом» або «Зміна часів». *Укрінформ*. 2022. 9 груд. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3631246> (дата звернення: 31.03.2023).

18. Це не священна війна, це – диявольська війна! – Вселенський Патріарх. *Релігійна правда*. 2022. 7 верес. URL: <https://religionpravda.com.ua/?p=83608> (дата звернення: 04.04.2023).

19. Щербак Ю. Війна і мор. *Слово Просвіти*. 2022. 23–30 черв. С. 1.

20. Antonyuk H., Chernysh L. Diachronical Analysis of Lexicographic Sources of Military Terminology. *6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems, COLINS 2022*. Gliwice, 2022. Code 180931. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85134783790&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=Ukrainian+military+vocabulary&sid=7bdd7a870c2c91bcd771763567c9084&sot=b&sdt=b&sl=44&s=TITLE-ABS-KEY%28Ukrainian+military+vocabulary%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm>

21. Dyczok M., Chung Y. Zelens'kyi uses his communication skills as a weapon of war. *Canadian Slavonic Papers*. 2022. Vol. 64, Issue. 2-3. P. 146–161. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000850621200001>. DOI: 10.1080/00085006.2022.2106699

22. Panasenko N., Gregus L., Zabuzhanska I. Conflict, confrontation, and war reflected in mass media:

semantic wars, their victors and victims. *LEGE ARTIS-LANGUAGE YESTERDAY TODAY TOMORROW*. 2019. Т. 3 (2). P. 132–163. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000456864500005>

References

1. Antonyuk, H., & Chernysh, L. (2022). Diachronical Analysis of Lexicographic Sources of Military Terminology. *6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems, COLINS 2022*. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85134783790&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=Ukrainian+military+vocabulary&sid=7bdd7a870c2c91bcd771763567c9084&sot=b&sdt=b&sl=44&s=TITLE-ABS-KEY%28Ukrainian+military+vocabulary%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm>

2. Arestovych, Zaluzhnyj i putin: shho mynulorich shukaly ukrajinci u Vikipediji [Arestovych, Zaluzhny and putin: what Ukrainians searched for on Wikipedia last year]. (2023, January 12). *Vysokyj Zamok [High Castle]*. URL: <https://wz.lviv.ua/news/481958>

3. Balanchuk, I. (2022, November 4). Satana, nacysty-narkomany i pidsvynky, shho khrukajutj, – Medvedjev pryvitav rosijan zi svjatom [Satan, Nazis - drug addicts and grunting pigs - Medvedev congratulated russians on the holiday]. *Ukrajinsjka Pravda [Ukrainska Pravda]*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/>

4. Berezovenko, A. (2012). Rosijsko-ukrajinsjka vijna v ukrajinskomu politychnomu dyskursi [The Russian-Ukrainian war in Ukrainian political discourse]. *Politychna kuljtura ta ideologhija [Political culture and ideology]*, 2, 97-110 (in Ukr.).

5. Bilodid, I. K. (Ed.). (1977). *Slovnyk ukrajinsjkoji movy [Dictionary of the Ukrainian language]* (Vol. 8). Kyiv: Nauk. dumka (in Ukr.).

6. Це не svjashhenna vijna, це – dyjavoľsjska vijna! – Vselensjkyj Patriarkh [This is not a holy war, this is a diabolical war! - Ecumenical Patriarch]. (2022, September 7). *Relighijna Pravda [Religious Pravda]*. URL: <https://religionpravda.com.ua/?p=83608>

7. Dyczok, M., & Chung, Y. (2022). Zelens'kyi uses his communication skills as a weapon of war. *Canadian Slavonic Papers*,

- 64(2-3), 146-161. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000850621200001>. doi: 10.1080/00085006.2022.2106699
8. Kalashnikov, Je. M. (2022). Operacija vijskova [War operation]. In I. M. Dzubaba, A. I. Zhukovskiy, M. Gh. Zheleznyak et al. (Eds.), *Encyklopedija Suchasnoji Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]* : encyklopedija [elektronna versija] (Vol. 24). Kyiv: In-t encyklopedychnykh doslidzhenj NAN Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-75555>
9. Kosmeda, T. (2022). Nove semantyko-pragmatyčne navantazhennja liter latynyci v period rosijsko-ukrajinskoji vijny [New semantic and pragmatic load of Latin letters during the Russian-Ukrainian war]. *Kuljtura slova [Word culture]*, 96, 113-130 (in Ukr.).
9. Kryvenko, S. (2020, April 5). Vijna, konflikt, aghresija. jak pravyljno nazyvaty borotjbu ukrajinciv ta diji rosijan [War, conflict, aggression. how to correctly name the struggle of Ukrainians and the actions of russians]. *Tvoje misto [Your City]*. URL: <https://tvoemisto.tv/blogs/>
10. Litvinova, I. M. (2022). Rerezentacija obrazu vijny v suchasnij ukrajinskoj poeziji (na materialy tekstiv za berezenj–travenj 2022 roku) [Representation of the image of war in modern Ukrainian poetry (on the material of the texts for March-May 2022)]. *Movoznavchij visnyk [Linguistic Bulletin]*, 33, 103-110 (in Ukr.).
11. Lysychnenko, L. A. (2009). *Leksyko-semantychnyj vymir movnoji kartyny svitu [The lexical-semantic dimension of the linguistic picture of the world]*. Kharkiv: Osnova (in Ukr.).
12. Malenko, O. (2016). Rytoryka vijny v suchasnomu ukrajinskomu poetychnomu dyskursi [Rhetoric of war in modern Ukrainian poetic discourse]. In *Ukrajinskyj svit u naukovykh paradyghmakh [The Ukrainian world in scientific paradigms]* (Vol. 3, pp. 105-113). Kharkiv: KhIFT (in Ukr.).
13. «My nichogho ne pochaly». Putin i dali nav'jazuje svoju pravdu pro prychny vijny v Ukraini ["We haven't started anything." Putin continues to impose his truth about the causes of the war in Ukraine]. (2022, March 7). *RBK-Ukraina [RBC-Ukraine]*. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/my-nichego-nachali>
14. Ne «vijna», a «specoperacija», statusnyj Carjov ta korysnyj antyrosijskij sankciji. Za jakomy «temnykamy» zaraz pyshutj rosZMI [No “war”, but “special operation”, status Tsarev and useful anti-Russian sanctions. According to what “dark people” are currently being written by Russian mass media]. (2022, March 3). *TEXTY.ORG.UA*. URL: <https://texty.org.ua/fragments/106053/>
15. Panasenko, N., Gregus, L., & Zabuzhanska, I. (2019). Conflict, confrontation, and war reflected in mass media: semantic wars, their victors and victims. *LEGE ARTIS-LANGUAGE YESTERDAY TODAY TOMORROW*, 3(2), 132-163. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000456864500005>
16. «Povnomasshtabna» chy «velyka» vijna? Jak nazyvaty fazu vijny Rosiji proty Ukrainy pislja 24 ljutogho? Zapytaly v ljudej, jaki majutj znaty najkrashhe [“Full scale” or “big” war? How to call the phase of Russia's war against Ukraine after February 24? We asked the people who should know the best]. (2023, February 22). *The Village*. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/cultural-question/336339-diskusiya-pro-termin-velika-vijna>
17. Pukhonsjka, O. Ja. (2022). Mova vijny v suchasnij dokumentalnij prozi [The language of war in modern documentary prose]. *Movoznavchij visnyk [Linguistic Bulletin]*, 33, 152-158 (in Ukr.).
18. Shherbak, Ju. (2022, June 23-30). Vijna i mor [War and plague]. *Slovo Prosvity [Prosvita Word]*, p. 1 (in Ukr.).
19. U Nimechchyni obraly slovo roku – «Perelom» abo «Zmina chasiv» [In Germany, the word of the year was chosen – “Break” or “Change of times”]. (2022, December 9). *Ukrinform [Ukrainian Inform]*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3631246>
20. Volodymyr Putin ogholosyv pro provedennja «specialnoji vijskovoji operaciji» [Vladimir Putin announced a “special military operation”]. (2022, February 24). *Gholos Ameryky [Voice of America]*. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6456671.html>
21. Vzhe ne «vijskova operacija». U Putina znajshly nove «vyznachennja» dlja vijny v Ukraini [No longer a “military

operation". Putin found a new "definition" for the war in Ukraine]. (2022, November 10).

RBK-Ukraina [RBC-Ukraine].
<https://www.rbc.ua/rus/news/>

URL:

Official Name "Full-scale Invasion" Denotation "Military Actions in Ukraine: 2014 – 2023": Semantics, Axiology, Correlation
Mykola STEPANENKO,

Doctor of Philological Science, Professor of the Department
of Journalism and Language Communication
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15 Heroyiv Oborony Street, Kyiv 03041, Ukraine
E-mail: myk_ivan@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Abstract. The article is devoted to the analysis of the nominative and axiological paradigm of the denotation "military actions in Ukraine: 2014 – 2023". On the basis of the linguistic concept of the lexical-semantic dimension of the linguistic picture of the world, based on the doctrine of the mental and lingual essence of language, its objective and subjective content, official and unofficial names of the event are distinguished. The official names of the military actions in Ukraine in 2022-2023, which include the adjective full-scale and the nouns invasion and war, were chosen as the object of the study. Their specific characteristics are distinguished, systematic functional-temporal correlative relations between them are established, lexical-semantic, actually semantic correlative relations of the researched units with those in which the constructive position is filled by the nouns of confrontation, conflict, attack are clarified against the axiological background of pejorativeness, aggression. Due regard is paid to the syntactic structures with the grammatically dominant component war, which, despite the official status of the syntactic structures full-scale invasion, full-scale war, have a high degree of productivity and claim to occupy a space as an alternative, universally accepted name of the event under study. Specific representatives of constructions with a deterministic invasion constituent are characterized in detail in the form of simple submodels ("full-scale invasion" / "driving force", "full-scale invasion" / "event location", "full-scale invasion" / "event time") or complex ("full-scale invasion" / "driving force" / "event location", "full-scale invasion" / "driving force" / "event time", "full-scale invasion" / "driving force" / "event location" / "event time"). These models are identified by the type of semantic reference of pre-substantive concretizes with integrative schemas "participant(s) of the event", "place of the event", "time of the event".

Key words: military discourse, nominative and axiological paradigm, denotation "military actions in Ukraine: 2014-2023", full-scale invasion, full-scale war, sub-model, official name.